

ANALIZA I PROCENA RIZIKA OD PRANJA NOVCA***

Sažetak: U ovom radu, prvenstveno je istaknuto pranje novca kao krivično delo, pojam i biće ovog krivičnog dela. Zbog rasprostranjenosti ovog krivičnog dela, na nacionalnom i međunarodnom nivou, poglavlje rada posvećeno je analizi i proceni rizika od pranja novca, kao nečemu na čemu konstantno rade državni organi kao i međunarodne organizacije. Krivično delo pranja novca, povezano je sa velikim brojem krivičnih dela usmerenih protiv privrede kao i pojedinim koruptivnim krivičnim delima, te je neophodno bliže odrediti koliki stepen opasnosti predstavljaju druga krivična dela koja se izvršavaju kako bi se došlo do samog krivičnog dela pranja novca. Kao krivično delo čija se sredstva izvršenja konstantno prilagođavaju, ovo krivično delo najčešće vrše organizovane kriminalne grupe, te je prevencija od izuzetne važnosti kada je reč o ovom krivičnom delu.

Ključne reči: pranje novca, krivično delo, analiza, procena, rizik, međunarodne organizacije

* Docent, Pravni Fakultet, Megatrend Univerzitet Beograd, mlakusic@megatrend.edu.rs

** Asistent, Pravni Fakultet, Megatrend Univerzitet Beograd, slolic@megatrend.edu.rs

*** Asistent, Pravni Fakultet, Megatrend Univerzitet Beograd, jracic@megatrend.edu.rs

**** Rad je rezultat Projekta FPBISD – Bezbednosni izazovi savremenog društva.

1. Uvodna razmatranja

Pranje novca nije noviji pojam u našem zakonodavstvu, učestao je i ako ga posmatramo iz aspekta da je krivično delo, povezujemo ga sa finansiranjem terorizma. Ono što se kao problem javlja kada je reč o pranju novca, prvenstveno je definicija i ono što se pranjem novca smatra, ali ono na čemu je neophodno raditi je prevencija jer je ovo delo izuzetno razvijeno u različitim oblicima privrede, prilagođava se i napreduje. FAFT (Financial Action Task Force- Radna grupa za finansijske akcije), 2012. godine je izdala set 40 mera ili preporuka, kada je reč o pranju novca. Mnoge zemlje sveta usvojile su ovaj set mera i po njemu deluju. Ovo delo najčešće izlazi van granica jedne države, što znači da počinioci deluju na međunarodnom nivou. Koristeći se različitim vrstama prevara oni se često služe i prevarama u bankarstvu. Za pranje novca karakteristično je to što ga dovodimo u vezu i sa drugim tipovima kriminalnih delatnosti. Povezujemo ga sa organizovanim kriminalitetom, terorizmom i korupcijom. Ovaj rad nastoji da pored objašnjenja samog pojma pranja novca, razgraniči prevare u bankarskom poslovanju i pranje novca. Institucije nadležne za praćenje finansijskih transakcija i suzbijanje ovog krivičnog dela u saradnji sa međunarodnim organizacijama obavljaju svoje poslove u skladu sa nadležnostima koje su zakonom propisane. Striktna primena zakona jedini je način da se ovo delo sankcioniše. Pranje novca vrši se u različitim sektorima poslovanja počevši od pranja novca u sektoru osiguranja, pranje novca u sektoru bankarstva, u advokaturi itd.

„Načini kojima se kriminalci koriste da bi novac plasirali u legalne tokove su veoma raznovrsni. Najčešće se koristi prosto deponovanje sredstava na račune kod finansijskih institucija u iznosu manjem od finansijskog praga za prijavljivanje (struktuiranje), promena gotovine u prenosive finansijske instrumente (putnički čekovi, nalozi za isplatu, hartije od vrednosti..) i dr. Kada je reč o izuzetno velikim količinama nelegalno stečenog novca kriminalne organizacije zbog nepredvidivosti i velikog rizika pri plasmanu sredstava u finansijski sistem zemalja koje imaju stroge zakonske propise pri ulaganju novca u finansijski sistem, najčešće se opredeljuju za krijumčarenje nelegalno stečenih sredstava. Krijumčarenjem se velike količine novca iznose iz zemalja gde su nelegalno stečene u ošor finansijske centre. U tim centrima obavlja se proces njihovog polaganja u finansijski sistem, a potom se vraća u zemlje porekla (npr., u formi stranog ulaganja i sl).“¹

¹ Bošković G., Pranje novca, Beosing, 2005, str 23.

2. Pojmovno određenje krivičnog dela pranja novca

Pranje novca, u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije, definisano je kao krivično delo Krivičnim zakonikom. Samim tim pranje novca kao krivično delo, svrstavamo u kategoriju krivičnih dela usmerena protiv privrede.

Krivični zakonik članom 245. definiše pranje novca na sledeći način: „Ko izvrši konverziju ili prenos imovine sa znanjem da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti, u nameri da se prikrije ili lažno prikaže nezakonito poreklo imovine, ili prikrije ili lažno prikaže činjenice o imovini sa znanjem da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti ili stekne, drži ili koristi imovinu sa znanjem, u trenutku prijema, da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom. Ako iznos novca ili imovine iz stava 1. ovog člana prelazi milion i petsto hiljada dinara, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina i novčanom kaznom. Ko učini delo iz stava 1. i 2. ovog člana sa imovinom koju je sam pribavio kriminalnom delatnošću, kazniće se propisanom kaznom iz stava 1. i 2. ovog člana. Ko delo iz stava 1. ili stava 2. ovog člana izvrši u grupi kazniće se zatvorom dve do dvanaest godina i novčanom kaznom. Ko učini delo iz stava 1. i 2. ovog člana, a mogao je i bio je dužan da zna da novac ili imovina predstavljaju prihod ostvaren kriminalnom delatnošću, kazniće se zatvorom do tri godine. Odgovorno lice u pravnom licu koje učini delo iz stava 1, 2. i 5. ovog člana kazniće se propisanom kaznom za to delo, ako je znalo, odnosno moglo i bilo dužno da zna da novac ili imovina predstavljaju prihod ostvaren kriminalnom delatnošću. Novac i imovina iz stava 1. do 6. ovog člana oduzeće se.“²

Kako bi se omogućilo nesmetano korišćenje finansijskih sredstava, pranje novca sastoji se iz tri faze. Za prvu od tri faze smatra se takozvano – polaganje ili plasman. Druga faza naziva se pokrivanje ili pozakonjenje. Treća faza jeste integracija. Prva faza tačnije plasman nastala je usled potrebe da se novac koji je u gotovini uzet prilikom vršenja ilegalnih aktivnosti pretoči u oblik koji je jednostavniji za transport. Druga faza, pokrivanje ili pozakonjenje, ova faza sastoji se od mnogo učestalih transakcija koje su izuzetno obimne. Zbog zakonskih propisa, čije su sankcije izuzetno stroge, perači novca se najčešće odlučuju za otvaranje računa u ofšor zemljama, gde im banke pružaju velika diskreciona prava i ono što je još primamljivo kod zemalja koje nazivamo poreskim rajevima ili ofšor centrima to je nulto ili jedan posto oporezivanje, što je veoma pogodno za velike transakcije. Druga faza dovodi do pranja novca najčešće na međunarodnom nivou, gde je izuzetno teško pratiti transakcije i ući u trag novcu, što dalje implicira da je neophodna saradnja nadležnih organa i međunarodnih organizacija i službi kako bi se izvođenje ovog dela sprečilo. Treća faza jeste integracija i ona služi kako bi se novac integrisao u legalne finansijske tokove putem legalnog poslovanja. Bankovne menice, fakture, polise osiguranja, obveznice su

² KZ čl 245

neka od sredstava kojim se integrišu u legalne međunarodne tj. globalne finansijske tokove. Kada dođe do ove faze i „prljav novac“ se integriše u legalno stečeni novac gotovo je nemoguće ući u trag i rasvetliti delo.

Da bismo radili na prevenciji ovog dela, neophodno je prvenstveno usaglasiti zakone i druge zakonske i podzakonske akte koji svojim normama, naglašavaju dispoziciju i utiču na prevenciju ovog dela. U Republici Srbiji zakoni koji se konkretno odnose na pranje novca su Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma i Krivični Zakonik.

2.1. Profesionalni perači novca

Radna grupa za finansijske akcije u julu 2018. godine izdaje izveštaj koji se konkretno odnosi na profesionalne perače novca. Profesionalni perači novca, pomažu kriminalcima i organizovanim kriminalnim grupama, da na što efikasniji način prebace ilegalno stečeni novac u legalne tokove, služe se najrazličitijim tehnikama, kako bi pružili usluge svojim klijentima. Profesionalni perači novca su takođe kriminalci, koji saraduju sa kriminalnim organizacijama. Nazivamo ih kriminalcima, jer prema kriminološkoj definiciji – kriminalac je lice koje ima tendenciju da vrši krivična dela, kao i habitualni karakter kada je reč o samom vršenju krivičnih dela, najčešće su već poznati organima krivičnog gonjenja. Kada je reč o profesionalnom peraču novca on može pripadati jednoj od tri kategorije: pojedinac profesionalni perač novca, profesionalna organizacija za pranje novca i profesionalna mreža za pranje novca. Pojedinac-profesionalni perač novca, je onaj koji je “specijalizovan” za pranje novca, bavi se legalnim poslovima i na taj način pruža usluge pranja novca. Profesionalna organizacija za pranje novca, je organizovana kriminalna grupa, u kojoj je utvrđena hijerarhija, kao i raspodela poslova, umrežena grupa koju čine tri ili više lica koja obavljaju poslove, kako bi uspešno prljav novac preveli u legalne tokove.

Profesionalna mreža za pranje novca predstavlja skup saradnika ili kontakata koji rade zajedno kako bi olakšali realizaciju šema za PN i/ili obavljali specifične zadatke u svojstvu podugovarača. Ove mreže obično rade globalno i mogu se sastojati od dve ili više profesionalnih mreža za pranje novca koje rade zajedno. One mogu da funkcionišu i kao neformalne mreže pojedinaca koji pružaju klijentu iz kriminalnog miljea niz usluga pranja novca. Ovi interpersonalni odnosi nisu uvek organizovani i često su fleksibilni po svojoj prirodi.³

³ <http://www.apml.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/12-PPN-IZVE%C5%A0TAJ-FATF.pdf>

3. Analiza rizika od pranja novca

Ministarstvo Finansija donosi Smernice za procenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma i primenu Zakona za ovlašćene menjače i privredne subjekte koji menjačke poslove obavljaju na osnovu posebnog zakona kojim se uređuje njihova delatnosti. Važno je napomenuti da se smernice, zasnivaju na zakonskim aktima. Smernice sadrže pristup koji je zasnovan na proceni rizika. Od izuzetne važnosti, je navođenje šta se to konkretno smatra „rizikom”.

Rizik je funkcija tri činioca: pretnje, ranjivosti i posledice. Pretnja je lice ili grupa lica, odnosno aktivnost, koji mogu da nanesu štetu obvezniku. Prilikom sagledavanja pretnji, ovlašćeni menjači i javni poštanski operator treba da pođu od rezultata Nacionalne procene rizika. Ranjivost je sve ono što obveznika čini izloženim riziku od pranja novca odnosno finansiranja terorizma (npr. nedovoljno poznavanje propisa koji regulišu ovu oblast, neadekvatna primena zakonskih propisa itd.). Cilj je da ovlašćeni menjači i javni poštanski operator usmere svoje kapacitete na one činioce koji predstavljaju slabosti u sistemu za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma i sistemu kontrole, kako bi unapredili delotvornost sistema mera i radnji za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma i svoje kapacitete u ovoj oblasti.⁴

Kada je reč o analizi rizika, smernice ukazuju na redovnu proceduru koja se odnosi na analizu rizika. Obveznik je dužan da izradi i redovno ažurira analizu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, u skladu sa Zakonom i Smernicama. Takođe, dužan je da analizu rizika dostavi Poreskoj upravi, na njen zahtev, u roku od tri dana od dana ispostavljanja tog zahteva, osim ako u zahtevu nije određen duži rok.

Analiza rizika mora da bude srazmerna prirodi i obimu poslovanja, kao i veličini obveznika (broj menjačkih i blagajničkih mesta, obim prometa, broj transakcija, visina transakcija, lokacija menjača itd.). Analiza rizika mora da sadrži:

- 1) analizu rizika u odnosu na celokupno poslovanje obveznika;
- 2) analizu rizika za svaku grupu ili vrstu stranke, odnosno usluge koje obveznik pruža u okviru svoje delatnosti, odnosno transakcije.

Na osnovu analize rizika obveznik svrstava stranku u jednu od sledećih kategorija rizika:

- 1) niskog rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, pa primenjuje najmanje pojednostavljene radnje i mere;
- 2) srednjeg rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, pa primenjuje najmanje opšte radnje i mere;
- 3) visokog rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, pa primenjuje pojačane radnje i mere.

⁴ <http://www.devizni.gov.rs/PDF/2018/PRILOG-2-Smernice-cir.pdf>

Analiza rizika mora da uzme u obzir osnovne vrste rizika: geografski rizik, rizikstranke, rizik transakcije i rizik usluge, ali i druge vrste rizika, ako ih je obveznik identifikovao.⁵

Od izuzetne važnosti je da obveznik pruži mogućnost i uslove, da svaki zaposleni razume šta je rizik od pranja novca, i obavlja svoj posao na način da može da utiče i spreči bilo kakav uticaj ili pomaganje prilikom pranja novca i finansiranja terorizma.

4. Procena pretnji od pranja novca

Radna grupa za finansijske akcije propisuje i krivična dela visokog stepena pretnje za pranja novca: poreska krivična dela, zloupotreba položaja odgovornog lica, krivično delo zloupotreba položaja, krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga i krivična dela izvršena od strane organizovanih kriminalnih grupa. Krivična dela srednjeg stepena pretnje su: krivično delo nedozvoljeni prelaz granice i krijumčarenje ljudi, krivična dela protiv službene dužnosti i krivična dela protiv imovine. Sva ostala krivična dela, povezana sa pranjem novca mogu se svrstati u krivična dela niskog stepena pretnje.

Kada je reč o krivičnim delima visokog stepena najčešće se radi o poreskim krivičnim delima, ta krivična dela svrstavaju se prema Krivičnom Zakoniku u poglavlje- Krivična dela usmerena protiv privrede. Krivični zakonik Republike Srbije u dvadesetdrugoj glavi navodi krivična dela protiv privrede, to su : prevara u obavljanju privredne delatnosti, prevara u osiguranju, pronevera u obavljanju privredne delatnosti, zloupotreba poverenja u obavljanju privredne delatnosti, poreska utaja, neuplaćivanje poreza po odbitku, zloupotreba položaja odgovornog lica, zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom, zloupotreba u postupku privatizacije, zaključenje restriktivnog sporazuma, primanje mita u obavljanju privredne delatnosti, davanje mita u obavljanju privredne delatnosti, prouzrokovanje stečaja, prouzrokovanje lažnog stečaja, oštećenje poverilaca, nedozvoljena proizvodnja, nedozvoljena trgovina, krijumčarenje, onemogućavanje vršenja kontrole, neovlašćena upotreba tuđeg poslovnog imena i druge posebne oznake robe ili usluga, narušavanje poslovnog ugleda i kreditne sposobnosti, odavanje poslovne tajne, falsifikovanje novca, falsifikovanje hartija od vrednosti, falsifikovanje i zloupotreba platnih kartica, falsifikovanje znakova za vrednost, falsifikovanje znakova, odnosno državnih žigova za obeležavanje robe, merila i predmeta od dragocenih metala, pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za falsifikovanja i pranje novca. Niti u jednom delu nije konkretno navedena korupcija ali sama kategorija krivičnih dela protiv privrede su u najtešnjoj vezi sa korupcijom. Krivična dela protiv privrede ne narušavaju zdravlje ljudi te se po onome što zakonodavstvo štiti ne ubrajaju u prvi red najvažnijih Ustavnih i

⁵ <http://www.devizni.gov.rs/PDF/2018/PRILOG-2-Smernice-cir.pdf>

zakonskih normi ali su i te kako štetna po društvo i sistem jedne države. Počevši od krivičnog dela davanja i primanja mita do zloupotrebe platnih kartica, to su samo neka od krivičnih dela koja se mogu dovesti u vezu sa samim pranjem novca. Ističemo da do sada u praksi i u slučaju iz prakse koji je u radu predstavljen najčešće se u vezu sa pranjem novca dovodi zloupotreba službenog položaja.

„Činjenica da su pravna lica često uključena u vršenje nedozvoljenih ponašanja, naročito u poslovnim transakcijama, i da praksa ukazuje na ozbiljne probleme pri krivičnom gonjenju fizičkih lica koja nastupaju u ime tih pravnih lica uticala je na uvođenje korporativne odgovornosti u najznačajnije međunarodne dokumente. Maksimalna *societas delinquere non potest* danas je, uglavnom, prevaziđena i današnji međunarodni trend izgleda da podržava opšte priznanje odgovornosti pravnih lica i u zemljama koje su do nedavno polazile od shvatanja da korporacije ne mogu biti učinioci krivičnih dela. To je posebno uočljivo kada su u pitanju određena krivična dela kao što su: podmićivanje, pranje novca, utaja poreza, prevara, ilegalna trgovina opojnim drogama, finansiranje terorizma, protivzakonito posredovanje i sl. Najznačajniji međunarodni ugovori ukazuju na potrebu uvođenja odgovornosti pravnih lica za krivična dela u nacionalna krivična zakonodavstva. Naime, s obzirom na veličinu korporacija i složenost struktura organizacije, sve je teže identifikovati fizičko lice koje se može smatrati odgovornim (u krivičnopravnom smislu) za neko krivično delo. Pravna lica zato obično izmiču odgovornosti zbog njihovog kolektivnog procesa donošenja odluka. S druge strane, vršenje krivičnih dela često se nastavlja i posle kažnjavanja pojedinih članova rukovodstva zbog toga što kompanija nije zastrašena individualnim sankcijama.“⁶

Delo koje takođe često povezujemo sa pranjem novca jeste Zloupotreba položaja odgovornog lica čl. 227. KZ. U stavu 1. ovog krivičnog dela navedeno je sledeće: „Odgovorno lice koje iskorišćavanjem svog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granica svog ovlašćenja ili nevršenjem svoje dužnosti pribavi sebi ili drugom fizičkom ili pravnom licu protivpravnu imovinsku korist ili drugom nanese imovinsku štetu, ukoliko time nisu ostvarena obeležja nekog drugog krivičnog dela kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.“

Broj prijavljenih izvršilaca ovog krivičnog dela, kao i broj procesuiranih i osuđenih lica ima tendenciju rasta, pri čemu je ovo krivično delo najčešće vršeno kao predikatno krivično delo. Samo je u 2017. godini prijavljeno dvostruko više lica nego u 2016. godini. Veliki broj izvršilaca ovog krivičnog dela kao predikatnog, znatan iznos zamrznutih sredstava koja predstavljaju prihod ostvaren izvršenjem dela, oduzeta imovinska korist u iznosu od 10.617,88 evra, privremeno oduzeta imovina proistekla iz krivičnog dela u iznosu od 10.648.581,39 evra ukazuju na visok stepen pretnje.⁷

⁶ <http://www.pars.rs/images/biblioteka/PRIRUCNIK-ZA-SUZBIJANJE-PRIVREDNOG-KRIMINALITETA-I-KORUPCIJE.pdf> str 21.

⁷ <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2019/04/Procena-rizika-od-pranja-novca.pdf>

5. Dokazivanje krivičnog dela pranja novca

Pranje novca i načini pranja novca se konstantno razvijaju i usavršavaju u skladu sa razvojem tehnologije, ekonomije, prava i svih drugih društvenih i prirodnih nauka. Kako bi se efikasno suprotstavljali ovom krivičnom delu koje ima negativne efekte kako na društveni tako i na ekonomski poredak neophodno je da konstantno budemo u toku sa načinima pranja novca i razvojem ovog krivičnog dela. Kriminalne organizacije često angažuju finansijske eksperte kako bi lakše došli do „oprano novca“. Izuzetan značaj za kriminalističku obradu ima angažovanje prikrivenog islednika. Prikriveni islednik može se primeniti prema Zakonu o krivičnom postupku na odobrenje istražnog sudije i na predlog državnog tužioca. Primena ove mere traje najduže šest meseci i može se produžiti još dva puta po tri meseca. Prikriveni islednik može doći do pojedinih novih saznanja kao što su: lokacije gde se novac iznosi, korupcija- kada je reč o državnim službenicima koji saraduju sa organizovanom kriminalnom grupom, načinima na koji vrše transfer tj. iznose novac iz zemlje i poslovima u koji investiraju „prljav novac“. Drugi metod koji se takođe može koristiti u finansijskim istragama jeste primena kontrolisane isporuke. Kontrolisanje isporuke primenjujemo uz pomoć operativno-tehničkih sredstava (tajno snimanje i praćenje itd). Najčešće zbog krijumčarenja narkotika, oružja i drugih zabranjenih sredstava koristimo metod kontrolisane isporuke. Nadležni organi dozvoljavaju da određena isporuka uđe, pređe i izađe sa teritorije Republike Srbije kako bi bila pod nadzorom i praćenjem radi otkrivanja, prikupljanja podataka, pronalaženja tragova i predmeta itd. Možemo prilikom istrage koristiti i druge metode počevši od tajnog nadzora do svedoka saradnika. Kada je reč o svedoku saradniku to pitanje uređuje Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku. Svedok saradnik služi kao ljudski izvor za pojedine tajne informacije.

6. Međunarodne organizacije u borbi protiv pranja novca

Pranje novca najčešće se vrši u okviru i van granica zemlje, samim tim je međunarodna saradnja jedan od ključnih koraka radi lakšeg ulaženja u trag pranju novca. Ovo delo narušava svetski finansijski sistem i utiče na globalnu ekonomiju. Međunarodna saradnja važna je podjednako koliko i saradnja institucija unutar jedne zemlje. Problematika pranja novca je izuzetno kompleksna i danas razvijena na mnogo nivoa počevši od toga da je teško ispratiti tok novca do toga da kada jednom novac uđe u legalne tokove lako se gubi trag i poreklo novca. Organizovane kriminalne grupe napreduju i prilagođavaju se današnjici pa je konstantan akcenat na saradnji svih međunarodnih organizacija i državnih organa. Ujedinjene nacije su bile prva međunarodna organizacija koja je preduzela aktivnosti u suprotstavljanju pranju novca u globalnim okvirima. U okviru

Ujedinjenih nacija sprovodi se program protiv pranja novca (Global Programme Against Money Laundering-GPLM) koji je deo šire strategije borbe protiv kriminala u globalnim okvirima. Grupa za finansijske akcije deluje na međunarodnom planu kao grupa u čijem je opisu posla da prati pranje novca i finansiranje terorizma na globalnom nivou. Ona kao međunarodna nevladina organizacija ima za cilj da spreči nezakonite aktivnosti koje nanose štetu društvu. Sa jurisdikcijom u više od 200 zemalja FAFT je razvio preporuke za delovanje i borbu protiv korupcije i drugih vrsta kriminala. Takođe rad FAFT-a zasniva se na konstantnom praćenju novih tehnika pranja novca i finansiranja terorizma kako bi ispratili sve standarde i suprotstavili se rizicima. Ne samo da ova organizacija prati već i uspostavlja standarde kada je reč o vršenju nadzora nad zemljama. Ona ih opominje i poziva na odgovornost zarad očuvanja globalnog ekonomskog poredka. Ova organizacija osnovana je 1989. godine na Samitu G-7 u Parizu. FAFT je izdao Četrdeset preporuka kao set mera koje su način za suprotstavljanje pranju novca. Kako bi došlo do suzbijanja pranja novca na globalnom nivou neophodna je saradnja međunarodnih agencija. Operativni rad različitih organizacija i agencija može biti od pomoći posebno ako dolazi do međusobne razmene informacija. Važan je zajednički cilj koji one imaju a to je da se stane na put narušavanju svetske ekonomije. Nekolicina jedinica za finansijske istrage počela je sa radom 1995. godine u okviru Egmont grupe. Vremenom ona se razvijala a za osnovni cilj imala je razmenu informacija između članica Egmont-a. Egmont grupu čini preko 150 finansijskih jedinica. Takođe ona saraduje sa Grupom za finansijske akcije (FAFT).

„Kao deo napora internacionalne policijske zajednice za suprotstavljanje pranju novca nastao je i specijalizovani ogranak unutar policijskog odeljenja Generalnog sekretarijata Interpola pod nazivom FOPAS. FOPAS „Fonds Proventant d'Activites Criminelles“, koji je formirala Generalna skupština Interpola u Kanu 1983 godine. Ona za cilj ima da prati kriminalne aktivnosti koje su povezane sa pranjem novca.“⁸

Komitet Manival osnovan je u sastavu Saveta Evrope kao nadzorno telo koje je sačinjeno od eksperata koji se bave suzbijanjem pranja novca i finansiranja terorizma. Njegov rad uspostavljen je na osnovu međunarodnih standarda. Republika Srbija je članica ovog komiteta od 2003. godine. Delegacija Republike Srbije pri ovom Komitetu sastavljena je od pripadnika Ministarstva Pravde, Ministarstva Finansija (Uprava za sprečavanje pranja novca) i Ministarstva unutrašnjih poslova.

⁸ Bošković G., Pranje novca, Beosing 2003. str 173.

7. Zaključak

Naizgled krivično delo imovinskog karaktera a kroz radnju izvršenja ono predstavlja mnogo više od toga, te bi zakonodavstvo trebalo da pooštri sankcije jer bi se ovo delo moglo smatrati kvalifikovanim krivičnim delom ako znamo da radnju izvršenja čini pribavljanje imovinske koristi od strane ilegalnih poslova i pranje novca. Problematika pranja novca je izuzetno složena. Pranje novca kao pojava, kao krivično delo, kao vid kriminaliteta mora se posmatrati kroz različite naučne aspekte. Od izuzetne važnosti je već napomenuta međunarodna saradnja bez koje je gotovo nemoguće suzbiti ovo krivično delo. Ono što je ključno kod izvršenja ovog dela jeste da ne samo da se njime infiltrira ilegalno stečen novac u legalne tokove već da se stvara pogrešan uvid u realno stanje. Novac koji je stečen, stečen je kroz nezakonitu delatnost što ukazuje na već prikrivenu kriminalnu delatnost. Uzajamna povezanost pojedinih dela govori nam da bez određenih krivičnih dela ne bi bilo ni pranja novca. Sigurno će metode pranja novca napredovati uz sam razvoj privrede, tehnologije i samog bankarstva ali važno je pratiti i sankcionisati svaki vid pranja novca, kako bi uspešno zaštitili globalni ekonomski poredak.

Literatura:

- Bošković Aleksandar, Tanja Kesić, Krivično procesno pravo, Kriminalističko-policijski Univerzitet, Beograd, 2020.
- Bošković Goran, Pranje novca, Beosing, Beograd, 2005
- Bošković Goran, Organizovani kriminal, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2011.
- Bošković Goran, Organizovani kriminal, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2011.
- Bazić Miljojko, Bazić Aleksandar, Put do naučnog saznanja metode, tehnike i instrumenti istraživačkog procesa, Univerzitet Džon Nezbit, Beograd, 2017.
- Đurđević Zoran, Radović Nenad, Kriminalistička operativa, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2020.
- Ignjatović Đođe, Milan Škulić, Organizovani kriminalitet, Pravni fakultet, Beograd, 2019.
- Ignjatović Đorđe, Kriminologija, Pravni fakultet, Beograd 2016.
- Jovašević Dragan, Gajić Glamočlija Marina, Krivično delo pranja novca, Beosing, Beograd, 2008.
- Zakonski i podzakonski akti:
- Ustav Republike Srbije ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 98/2006).
- Krivični zakonik ("Sužbeni glasnik Repblike Srbije", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019).

- Zakon o krivičnom postupku („Službeni glasnik RS”, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14 i 35/19);
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma- (“Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 113/2017, 91/2019 i 153/2020).
- Zakon o deviznom poslovanju- (“Sl. glasnik RS”, br. 62/2006, 31/2011, 119/2012, 139/2014 i 30/2018)
- Zakon o Narodnoj banci Srbije- (“Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 72/2003, 55/2004, 85/2005 - dr. zakon, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 - odluka US i 44/2018).
- Zakon o nadležnosti i organizaciji državnih organa u borbi protiv organizovanog kriminala, terorizma i korupcije - (“Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 94/2016 i 87/2018).
- Procena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma , 2018.

Internet izvori

- <https://egmontgroup.org/en>
- <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2019/04/Procena-rizika-od-pranja-novca.pdf>
- <https://rm.coe.int/risk-assessment-guidance-srb/16807828e9>
- <https://www.fatf-gafi.org/>
- <http://www.devizni.gov.rs/PDF/2018/PRILOG-2-Smernice-cir.pdf>
- <http://www.pars.rs/images/biblioteka/PRILOG-2-Smernice-cir.pdf>

Milovan Lakušić
Sofija Lolić
Julijana Račić

UDC 005.334:[343.53:336.741.1

DOI: 10.5937/MegRev2202171L

Expert article

Received 23.05.2022.

Approved 01.06.2022.

ANALYSIS AND ASSESSMENT OF MONEY LAUNDERING RISKS

Abstract: *In this paper, money laundering is primarily highlighted as a crime, the concept and essence of this crime. Due to the prevalence of this crime, at the national and international level, the chapter is dedicated to the analysis and assessment of the risk of money laundering, as something that is constantly working on government agencies and international organizations. The crime of money laundering is associated with a large number of crimes against the economy as well as certain corrupt crimes, and it is necessary to determine the degree of danger of other crimes that are committed in order to commit the crime of money laundering. As a crime whose means of execution are constantly adjusted, this crime is most often committed by organized criminal groups, and prevention is extremely important when it comes to this crime.*

Keywords: *money laundering, crime, analysis, assessment, risk, international organizations*